Den gode og den onde cirkel

Ny svensk lyrik

TO af de betydeligste digtsamlinger blandt efterårets svenske lyrik er begge af tilbageskuende karakter, men hver paa sin maade. *Gunnar Ekelöf* har 30 aar efter ladet sin aldrig helt korrekt genoptrykte debutsamling udkomme paa ny med diverse tillæg og bearbejdede udkast, saaledes at titlen er *Sent på jorden med Appendix 1962 och En natt vid horisonten* (*Bonniers*, 173 s. 22,50 sv. kr.). Det er ikke en mindebog, men en konsekvent handling for at naa ind til den røde traad i forfatterskabet. Problematikken i »Sent på jorden« har aldrig ophørt at beskæftige digteren, og han har nu fuldført forskellige lyriske oplæg fra tiden omkring debutten, der i øvrigt betegnede gennembruddet for svensk poetisk modernisme.

Hele hans kunstopfattelse, skriver Ekelöf i en note, er at vende tilbage til udspringet, at begynde forfra og atter forfra. Slangen bider sig selv i halen. Cirklen er sluttet. Han skriver ikke mere »poesi«. Meget af bogen er maaske heller ikke poesi i almindelig forstand; men antegninger til en tankeverden i drift mod en mystik af overintellektuel art. Nu er Ekelöf en fantastisk sensibel kunstner, der kan rense sproget til den yderste enkelhed som udtryk for den dybeste spliftelse, hvad der gør ham til en absurdismens klassiker, mindre paradoksalt kan det ikke siges. »En natt vid horisonten« kaldes »fragment av abstrakt teater, regihäfte«, det er et indre teater, et prosadigt, hvor han paa en gang er instruktør, skuespiller, tilskuer – og sin egen scene. En grotesk selvindkredsning, som heldigvis har humorens dimension, især i det som Ekelöf kalder »strountes-tänkandet«, hvor ordenes og tilværelsens absurditet mødes i en sær melankolsk skønhed.

DA »Sent på jorden« udkom, fik digteren at vide, at han jo var surrealist. I hvert fald var han da i nær kontakt med ny fransk digtning, og aaret efter udsendte han et bind oversættelser af surrealistiske tekster med en entusiastisk indledning. Ogsaa denne bog er nu genoptrykt, *Fransk surrealism* (Fibs lyrikklubb, 9.50 sv. kr.), i let udvidet skikkelse og med billeder. Det er stadig en fin introduktion, der foruden digte af André Breton, Tzara, Benjamin Péret, og Eluard rummer digte af bevægelsens forfædre Rimbaud og Lautreamont. I tilgift faar man synopsis til Buñuels og Dalis berømte film Den andalusiske hund.

DEN anden tilbageskuende digter er *Olof Lagercranz*, der efter en snes aars pause som lyriker har udsendt samlingen *Linjer* (*Wahlström & Widstrand*, 64 s., 14,50 sv. kr.). Det er dog kun en halv sandhed at kalde den tilbageskuende, den er en revision af hans egen nidre lyrik under voksende anfægtelse af dodstanken. Den er som Ekelöfs selvkommenterende, men afstandsskabende:

Jag säljer ut allt vad i huset finns.
Ej ens ett ord får lämnas kvar,
Vräk ned
i glödröd ugn min apiv,
vops och nedna.

(Læs de underlige ord bagfra. Alt er nu omvendt). Jeg levede i en tid, hvor alle gav kredit til alle, hedder det videre. Prægningen blev slidt til sidst, naar menten løb saadan om. Og digtet ender i tomheden:

Jag drar mig undan i ett hörn
– och vaggar
min docka ingenting och utan ord
en visa sjungar jag för ingenting.

Olof Lagercranz

Gunnar Ekelöf

Han har før kunnet se døden som en retfærdig fader, man nu vende sig i skræk for den, vil vende den ryggen og bekæmpe den med ord. Ordene er en mur, som hindrer døden i at komme ind paa scenen. Forunderlige mod alligevel at tale, alligevel at bygge disse svage fæster, lyder det i det smertelige digt om den døde Ofelia, hende hvis død kunsten har bemyrket og forskannet som værn mod hæsligheden i det livlose. Men – det er ordløsheden som dræber.

Digteren har besøgt helvede – Dantes Inferno er et ledemotiv bogen – tilværelsen kan ikke blive tæt, konkret, virkelig nok efter det. Efter den brændende bog, de forgyldte blykapper, behøvede jeg et brød, som strakte sig gennem fusinde galakser. Men maden smager kun af luft.

Det er en oprivende og opreven bog, desperat i sine blottelser. Kunsten er en illusion, men nødvendig som en døgehat, der skjuler én for dødens stenhaarde blik. Den forfinede lyriker har skrællet sine digte ind til benet. Enkle og frygtindgydende er de blevet.

ENDELIG skal her nævnes en bog, som for læseren kan faa tilbageblikkets karakter, afdøde *Nils Ferlins En gammal cylinderhatt* (*Bonniers*, 84 s., 14.50 sv. kr.). Læsningen virker som en lidt tyndere repetition af forfatterskabet, idet bogen er et udvalg af efterladte digte fra hele hans tid, ting, som ikke har været optaget i samlingerne, men stammer fra aviser og tidsskrifter. Det er – som hans øvrige – simple, viseagtige strofer over en vid skala af menneskelige følelser. Et tegn paa høj selvkritik at have forsmaaet saa sjældne poesier, som bogen bl. a. rummer.

Torben Brostrøm.